

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ЈП Службени гласник Републике Српске,
Бања Лука, Паве Радана 32А
Телефон/факс: (051) 311-532, 302-708

Уторак, 27. август 2002. године
БАЊА ЛУКА
Број 54 Год. XI

Жиро-рачуни: 562-099-00004292-34
Развојна банка АД Бања Лука
567-162-10000010-81
Zepier комерц банка АД Бања Лука

703

ПОРОДИЧНИ ЗАКОН

На основу члана 80. став 1. тачка 5. Устава Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 21/92) чл. 1, 2. и 14. Закона о помиловању ("Службени гласник Републике Српске", бр. 32/94 и 2/95), Предсједник Републике донио је

ОДЛУКУ

О ПОМИЛОВАЊУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА

Члан 1.

Правоснажно изречена казна затвора замјењује се условном осудом:

1) Тошић Славка Младену из Зворника, којом му се утврђена казна затвора у трајању од девет мјесеци замјењује условном осудом са временским посматрањем од двије године;

2) Стојаковић Радована Дарку из Бање Луке, којом му се утврђена казна затвора у трајању од девет мјесеци замјењује условном осудом са временским посматрањем од двије године;

3) Стојаковић Радована Драгану из Бање Луке, којом му се утврђена казна затвора у трајању од четири мјесеца замјењује условном осудом са временским посматрањем од једне године.

Члан 2.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а објавиће се у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 01-247-599/02
21. августа 2002. године
Бања Лука

Предсједник
Републике,
Мирко Шаровић, с.р.

704

На основу Амандмана XI тачке 2. на Устав Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 28/94), доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ПОРОДИЧНОГ ЗАКОНА

Проглашавам Породични закон који је Народна скупштина Републике Српске усвојила на сједници одржаној 25. јула 2002. године.

Број: 01-020-581/02
29. јула 2002. године
Бања Лука

Предсједник
Републике,
Мирко Шаровић, с.р.

ПРВИ ДИО

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се породично правни односи између брачних супружника, родитеља и дјете, усвојоца и усвојеника, старатеља и штићеника и односи између сродника у брачној, ванбрачној или усвојеничкој породици, те поступци надлежних органа у вези с породичним односима и старатељством.

Члан 2.

(1) Породица, у смислу овог закона, је животна заједница родитеља и дјете и других сродника.

(2) Породично правни односи које овај закон уређује су: закључење брака, лична права и дужности брачних супружника, престанак брака, односи родитеља и дјете и других сродника, усвојење, старатељство, издржавање, имовински односи између брачних, ванбрачних супружника, и других сродника и одређени облици правне заштите породице.

Члан 3.

Република Српска обезбјеђује посебну заштиту породици, мајци и дјетету у складу са међународно признатим људским правима и основним слободама.

Члан 4.

(1) Брак је законом уређена заједница живота жене и мушкарца.

(2) Брак се заснива на слободној одлуци мушкарца и жене да закључе брак, на равноправности брачних супружника, међусобном поштовању и узајамном помагању.

Члан 5.

(1) Свако слободно одлучује о закључењу брака, заснивању породице и рађању дјете.

(2) У интересу слободног планирања породице, заштите рађања, развоја и подизања дјете Република ствара потребне услове, органе и кадрове за пружање савјета родитељима о свим значајним питањима везаним за њихова родитељска права и обавезе.

Члан 6.

Родитељи су дужни да се старају о животу и здрављу своје дјете, као и о њиховом подизању, васпитању и образовању.

Члан 7.

Дјеца су дужна да се старају о својим родитељима, да се према њима односе с поштовањем и да их помажу када је то потребно.

Члан 8.

Права и дужности родитеља и других сродника према дјеци, као и права и дужности дјеце према родитељима и сродницима једнака су, без обзира да ли су дјеца рођена у браку или ван брака.

Члан 9.

(1) Обавеза издржавања између родитеља и дјеце и других сродника, као и брачних и ванбрачних супружника, израз је породичне солидарности и у интересу је друштвене заједнице.

(2) Издржавање се, у правилу, одређује према потребама примаоца издржавања и могућностима даваоца издржавања.

Члан 10.

Усвојењем између усвојоца и усвојеника успостављају се односи који постоје између родитеља и дјеце, с циљем да се дјетету које се усваја пруже услови живота какве имају дјеца која живе у породици.

Члан 11.

Република Српска старатељством пружа посебну заштиту малолетној дјечи која немају родитељског старања и пунољетним лицима која нису способна или нису у могућности старати се сами о својим правима и интересима.

Члан 12.

(1) Заједница живота жене и мушкараца која није правно уређена на начин прописан овим законом (ванбрачна заједница) изједначена је са брачном заједницом у погледу права на међусобно издржавање и других имовинско-правних односа, под условима и на начин прописан овим законом.

(2) Малољетне чланове породице и пунољетна лица која нису способна за самостално предузимање правних радњи у правним поступцима када се ради о заштити или остваривању њихових права и интереса заступа по службеној дужности орган старатељства.

Члан 13.

(1) Послове заштите и пружања правне помоћи породици и њеним члановима на начин и по поступку одређеним законом обавља општински орган управе надлежан за послове социјалне заштите, уколико одлуком надлежног органа локалне самоуправе вршење ових послова није повјерено неком другом органу или организацији (у даљем тексту: орган старатељства).

(2) Породица и њени чланови уживају судску заштиту.

(3) Сви органи, организације и физичка лица су дужни без одлагања обавијестити орган старатељства у погледу дјететових права, нарочито насиљу, злостављању, полним злоупотребама и злостављању дјетета.

ДРУГИ ДИО

БРАК

I - ЗАКЉУЧЕЊЕ БРАКА

1. Услови за закључење брака

Члан 14.

Брак закључују два лица различитог пола сагласношћу слободно изјављених воља пред надлежним општинским органом управе.

Члан 15.

Уколико приликом закључења брака није био испуњен било који од услова из претходног члана, брак је ништав.

Право на тужбу за поништење брака припада сваком лицу које има правни интерес и органу старатељства.

2. Поступак за закључење брака

Члан 16.

Лица која намјеравају да ступе у брак подносе пријаву матичару у општини у којој желе да закључе брак. Уз пријаву се прилажу изводи из матичне књиге рођених, а кад је то потребно и друге исправе.

Члан 17.

(1) Матичар ће, на основу изјава лица која желе да ступе у брак, по потреби и на други начин, провјерити да ли су испуњене претпоставке за закључење и пуноважност брака.

(2) Ако утврди да нису испуњене претпоставке за закључење и пуноважност брака, матичар ће усмено саопштити подносиоцима пријаве да не могу закључити брак и о томе сачинити службену забиљешку.

Члан 18.

Лица која су поднијела пријаву за закључење брака, уколико нису сагласна са усменним саопштењем из става 2. претходног члана, могу у року од осам дана од дана саопштења матичара, уложити приговор надлежном општинском органу управе. Овај орган је дужан одмах одлучити о приговору и донијети рјешење.

Члан 19.

Дан за закључење брака одређује матичар у споразуму с лицима која желе ступити у брак.

Члан 20.

Матичар ће препоручити лицима која намјеравају закључити брак да се, прије дана одређеног за склапање брака, узајамно информишу о стању здравља, те да посјете породично савјетовалиште и упознају се о условима и претпоставкама за развој складних брачних и породичних односа и могућностима и облицима планирања породице.

Члан 21.

Закључивање брака врши се на свечан начин у за то одређеној просторији, а може се обавити и на неком другом мјесту, када за то постоје оправдани разлози.

Члан 22.

Закључењу брака присуствују будући супружници, градоначелник града, односно начелник општине или делегирани одборник, два свједока и матичар.

Члан 23.

(1) У нарочито оправданим случајевима, надлежни општински орган управе може рјешењем дозволити да се брак закључи уз присуство само једног од будућих брачних супружника и пуномоћника другог брачног супружника.

(2) У пуномоћи, која мора бити овјерена, морају бити тачно означени лични подаци даваоца пуномоћи, пуномоћника и лица с којим давалац пуномоћи намјерава да закључи брак и датум издавања пуномоћи.

(3) Пуномоћ из претходног става важи 90 дана од дана овјеравања.

Члан 24.

Свједок при закључењу брака може бити свако пунољетно лице које има пословну способност.

Члан 25.

Закључење брака почиње извјештајем матичара да су закључењу брака приступили будући супружници и свједоци и да су испуњене претпоставке за закључење брака.

Члан 26.

Након што градоначелник или начелник општине, односно делегирани одборник утврди да на извјештај матичара нема приговора, упознаће будуће супружнике с одредбама овог закона о њиховим правима и дужностима, упознајући их нарочито са садржајем одредаба члана 39. до 43. овог закона.

Послије тога ће сваког од будућих супружника понаособ упитати да ли пристају да један с другим закључе брак.

Члан 27.

Изјаве будућих супружника којим они пристају да закључе брак, матичар ће уписати у матичну књигу вјенчаних, у коју се, након тога, потписују брачни супружници, градоначелник или начелник или овлашћени одборник, свједоци и на крају матичар. Након тога градоначелник или начелник, односно овлашћени одборник проглашава брак закљученим.

Члан 28.

Одмах по закључењу брака, брачним супружницима ће се издати извод из матичне књиге вјенчаних.

3. Сметње за закључење брака**Члан 29.**

Брак није ваљан ако није закључен у циљу заједнице живота брачних супружника.

Члан 30.

(1) Брак није ваљан ако је на његово закључење брачни супружник пристао у страху изазваном озбиљном пријетњом.

(2) Брак није ваљан ако је на његово закључење брачни супружник пристао у заблуди о личности другог брачног супружника или о његовој битној особини.

(3) Заблуда о личности брачног супружника постоји кад је брачни супружник мислио да ступа у брак с једним лицем, а ступио је у брак с другим.

(4) Заблуда о битној особини брачног супружника постоји кад се ради о особини односно о околности која би другог брачног супружника одвратила од закључења брака да је за њу знао, а нарочито у случају крајње опасне или тешке болести, противприродне навике, полне немоћи, трудноће жене с другим мушкарцем, нечасног занимања и раније осуде због кривичног дјела учињеног из нечасних побуда.

Члан 31.

Брак се не може закључити док други брак не престане.

Члан 32.

Брак не може закључити лице које због душевне болести, душевне неразвијености или из других разлога није способно за расуђивање.

Члан 33.

(1) Брак не могу закључити међу собом: крвни сродници у правој линији, брат и сестра, брат и сестра по оцу

или мајци, стриц и синовика, ујак и сестричина, тетка и братић, тетка и сестрић и дјеца браће и сестара, као ни дјеца браће и сестара по оцу или мајци.

(2) Одредба из претходног става примјењује се и на односе потпуног усвојења.

Члан 34.

У погледу услова за ваљаност закључења брака, ванпарнично сродство је изједначено с брачним сродством.

Члан 35.

(1) Брак не могу закључити међу собом: свекар и снаха, зет и ташта, очух и пасторка и маћеха и пасторак, без обзира да ли је брак усљед чијег су закључења дошли у ово сродство, престао.

(2) Из оправданих разлога суд може у ванпарничном поступку дозволити закључење брака сродницима по тазбини из претходног става.

(3) Прије доношења одлуке, суд ће прибавити мишљење органа старатељства.

Члан 36.

(1) Брак не може закључити лице које није навршило 18 година живота.

(2) Из оправданих разлога суд може у ванпарничном поступку дозволити закључење брака малолетнику старијем од 16 година, ако утврди да је то лице тјелесно и душевно способно за вршење права и дужности које произлазе из брака. Предлог за дозволу закључења брака може поднијети заинтересовано малолетно лице.

(3) Прије доношења одлуке суд ће прибавити мишљење органа старатељства.

4. Забране за закључење брака**Члан 37.**

(1) Брак не могу закључити усвојеник и усвојилац за вријеме трајања непотпуног усвојења.

(2) Из оправданих разлога суд може, у ванпарничном поступку, лицима из претходног става, на њихов захтјев дозволити закључење брака.

(3) Прије доношења одлуке суд ће прибавити мишљење органа старатељства.

(4) Брак закључен противно одредби става (1) не може се поништити.

Члан 38.

(1) Брак не могу закључити штићеник и старалац за вријеме трајања старатељства.

(2) Из оправданих разлога суд може, у ванпарничном поступку, лицима из претходног става, на њихов захтјев, дозволити закључење брака.

(3) Прије доношења одлуке суд ће прибавити мишљење органа старатељства.

(4) Брак закључен противно одредби става 1. овог члана не може се поништити.

II - ЛИЧНА ПРАВА И ДУЖНОСТИ БРАЧНИХ СУПРУЖНИКА**Члан 39.**

Брачни супружници су равноправни у браку.

Члан 40.

Брачни супружници су дужни да се узајамно поштују и помажу.

Члан 41.

Брачни супружници споразумно одређују мјесто становања.

Члан 42.

Брачни супружници споразумно одлучују о подизању заједничке дјецe и о томе како ће уредити односе и обављати послове који се тичу брачне, односно породичне заједнице.

Члан 43.

(1) Брачни супружници могу се споразумјети да им презиме буде презиме једног од њих, а могу и задржати сваки своје презиме.

(2) Сваки брачни супружник може свом презимену додати презиме свог брачног супружника.

(3) Брачни супружници су дужни да се приликом закључења брака изјасне о свом презимену.

(4) Изјаве брачних супружника о њиховом презимену уписаће се у матичну књигу вјенчаних.

(5) Ако брачни супружници немају исто презиме, споразумно ће одредити презиме дјетета.

Ако се о томе не споразумију, о презимену дјетета одлучиће орган старатељства.

III - ПРЕСТАНАК БРАКА

Члан 44.

(1) Брак престаје смрћу брачног супружника, проглашењем несталог брачног супружника умрлим, поништењем и разводом брака.

(2) Ако је брачни супружник проглашен умрлим, брак престаје даном који је по правноснажној одлуци суда утврђен као дан његове смрти.

(3) Брак престаје поништењем и разводом кад пресуда суда о поништењу, односно разводу брака постане правноснажна.

1. Поништење брака

Члан 45.

Брак ће се поништити ако се утврди да је приликом његовог закључења постојала нека од брачних сметњи наведених у чл. 29. до 36. овог закона.

Члан 46.

(1) Поништење брака закљученог у страху изазваном озбиљном пријетњом може тражити само брачни супружник који је био принуђен. Тужба се може поднјети у року од једне године од дана када је опасност од извршења пријетње престала, а брачни супружници су за то вријеме живјели заједно.

(2) Поништење брака закљученог у заблуди може тражити само брачни супружник који је у заблуди пристао на брак. Тужба се може поднјети у року од једне године од дана сазнања за заблуду, а брачни супружници су за то вријеме живјели заједно.

Члан 47.

(1) Право на тужбу за поништење брака из разлога наведених у чл. 29, 30, 31. и 34. овог закона припада брачним супружницима, сваком лицу које има правни интерес да брак буде поништен и органу старатељства.

(2) Неће се поништити нови брак који је закључен за вријеме трајања ранијег брака једног од брачних супружника, ако је раније брак у међувремену престао.

Члан 48.

(1) Право на тужбу за поништење брака за вријеме док траје разлог из члана 32. овог закона припада брачним супружницима и органу старатељства.

(2) Након престанка разлога из претходног става, право на тужбу за поништење брака припада само брачном супружнику који је био неспособан за расуђивање. Тужба се може поднјети у року од једне године од престанка неспособности за расуђивање, а ако је брачном супружнику одузета или ограничена пословна способност, у року од једне године од правоснажности одлуке о враћању пословне способности.

Члан 49.

Право на тужбу за поништење брака у случајевима из члана 33. овог закона припада брачним супружницима, органу старатељства и јавном тужилаштву.

Члан 50.

(1) Право на тужбу за поништење брака у случајевима из члана 35. овог закона припада брачним супружницима.

(2) Суд може одбити захтјев за поништење брака који је закључен без дозволе суда између сродника по тазбини, ако утврди да су у вријеме закључења брака постојали или су накнадно настали важни разлози због којих се могло дозволити закључење брака међу овим сродницима.

Члан 51.

(1) Право на тужбу за поништење брака коју је без дозволе суда закључило лице које није навршило 18 година живота припада органу старатељства, а малолетном брачном супружнику и његовим родитељима само ако нису недопуштеним радњама омогућили закључење тога брака.

(2) Суд може одбити тужбени захтјев за поништење брака ако утврди да су у вријеме закључивања брака постојали или су накнадно настали оправдани разлози због којих се може дозволити закључење брака прије пунољетности брачног супружника.

(3) Брак се не може поништити након што је малолетни брачни супружник навршио 18 година живота, али брачни супружник који је постао пунољетан може поднјети тужбу за поништење брака у року од једне године од пунољетности.

2. Развод брака

Члан 52.

(1) Брачни супружник може тражити развод брака ако су брачни односи тешко и трајно поремећени, услед чега је заједнички живот постао неподношљив.

(2) Муж нема право на тужбу за развод брака за вријеме трудноће жене и док њихово дијете не наврши годину дана живота.

Члан 53.

Брачни супружник може тражити развод брака ако је његов брачни супружник нестало и о њему нема никаквих вијести за вријеме од двије године.

Члан 54.

(1) Брачни супружници који имају заједничку малолетну или усвојену дјецу, или дјецу над којом је продужено родитељско право, могу поднјети заједнички предлог да се, из разлога наведених у члану 52. овог закона, разведе њихов брак.

(2) Ако један од брачних супружника одустане од заједничког предлога, а други остане при захтјеву да се брак разведе, тај предлог сматраће се тужбом за развод брака.

Члан 55.

(1) Суд ће развести брак на основу споразума брачних супружника ако они немају заједничку малолетну или усвојену дјецу или дјецу над којом је продужено родитељско право.

(2) Ако прије доношења првостепене пресуде о разводу брака један од брачних супружника одустане од споразума о разводу брака, поступак се обуставља.

Члан 56.

У случају развода брака, сваки од брачних супружника може задржати презиме које је имао у вријеме развода брака.

3. Мирење брачних супружника

Члан 57.

Прије подношења тужбе или заједничког приједлога за развод брака, супружници који имају заједничку малолетну или усвојену дјецу, или дјецу над којом је продужено родитељско право су обавезни да пред надлежним органом старатељства покрену поступак мирења.

Члан 58.

За мирење је мјесно надлежан орган старатељства на чијем подручју тужени има пребивалиште, односно боравиште, или орган старатељства на чијем су подручју брачни супружници имали своје посљедње заједничко пребивалиште.

Члан 59.

(1) Орган старатељства заказаће рочиште за покушај мирења на које ће позвати оба брачна супружника у року од 30 дана од дана покретања поступка мирења.

(2) Пуномоћници не могу на рочишту за покушај мирења заступати брачне супружнике нити могу присуствовати рочишту.

Члан 60.

(1) На рочишту за покушај мирења орган старатељства покушаће да измири брачне супружнике, а по потреби препоручиће им да се обрате савјетовалиштима или другим установама које им могу дати потребан савјет.

(2) Поступак ће се обуставити ако се позиву нису одазвала оба брачна супружника или онај брачни супружник који намјерава поднијети тужбу за развод брака.

(3) Ако на рочишту за покушај мирења не дође до измирења брачних супружника, а орган старатељства оцијени да има изгледа да би до измирења могло доћи, може одредити ново рочиште.

(4) Ако након обуставе поступка из става овог члана буде поднесена тужба или заједнички приједлог за развод брака суд ће га одбацити.

Члан 61.

У поступку мирења орган старатељства имајући у виду интересе дјете настојаће да се брачни супружници споразумију о заштити, васпитању и издржавању заједничке малолетне дјете, супружанском издржавању, подјели заједничке имовине, враћању поклона и свим другим питањима од значаја за супружнике, њихову малолетну дјецу, брачну и породичну заједницу која се гаси.

Члан 62.

(1) О рочишту за покушај мирења орган старатељства саставиће записник који ће садржавати изјаве брачних супружника да ли су се измирили, односно да мирење није успјело, као и споразум из претходног члана, ако је до таквог споразума дошло.

(2) Записник из претходног става потписују странке. Сваком брачном супружнику доставља се овјерен примјер записника.

(3) Орган старатељства је обавезан да спроведе поступак мирења супружника у року од два мјесеца.

Члан 63.

Изузетно орган старатељства није дужан да закаже рочиште за покушај мирења:

- ако је боравиште једног од брачних супружника непознато најмање шест мјесеци;

- ако је један од брачних супружника неспособан за расуђивање;

- ако један или оба брачна супружника живе у иностранству;

о чему ће обавијестити супружника, ради подношења тужбе суду.

Члан 64.

(1) Ако се у поступку пред органом старатељства брачни супружници измире, захтјев за поновни поступак не могу поднијети у року од шест мјесеци од дана уручења записника о извршеном мирењу.

(2) Уколико се супружници у поступку мирења пред органом старатељства не измире могу поднијети тужбу, односно заједнички приједлог за развод брака, са записником о неуспјелом покушају мирења, у року од шест мјесеци од дана пријема записника о исходу поступка мирења.

(3) По протеку рока из претходног става брачни супружници су дужни покренути нови поступак мирења.

IV - ПОСТУПАК У БРАЧНИМ СПОРОВИМА

Члан 65.

(1) Парнични поступак за поништење и развод брака (брачни спор) покреће се тужбом.

(2) Ако оба брачна супружника сагласно захтијевају развод брака, парнични поступак покреће се заједничким приједлогом за развод брака (члан 54.), односно захтјевом за споразумни развод брака (члан 55.).

Члан 66.

(1) Право на тужбу у брачном спору не застарјева нити је ограничено другим роковима и условима ако овим законом није друкчије одређено.

(2) Право на тужбу за поништење брака и за развод брака не прелази на наследнике брачних супружника, али наследници брачног супружника који је поднио тужбу, могу наставити већ започети поступак ради утврђивања да је постојао основ за поништење, односно развод брака истицањем до часа смрти тужноца.

Члан 67.

Ако тужбу у брачном спору подноси пуномоћник странке, у пуномоћи се мора изричито навести какву ће тужбу пуномоћник поднијети и из којих разлога.

Члан 68.

У поступку у брачним споровима искључена је јавност.

Члан 69.

(1) Чињенице на којима странка заснива свој захтјев у брачном спору суд може утврђивати и кад те чињенице нису међу странкама спорне, осим у случају из члана 55. став 1. овог закона.

(2) Суд је у току цијелог поступка дужан да настоји да дође до измирења брачних супружника.

Члан 70.

У брачним споровима не може се изрећи пресуда због изостанка нити пресуда на основу признања.

Члан 71.

(1) У парницама за развод брака тужилац може тужбу повући до закључења главне расправе без пристанка туженог, а с престанком туженог док поступак није правоснажно завршен.

(2) Заједнички предлог за развод брака и захтјев за споразумни развод брака могу брачни супружници повући док поступак није правоснажно завршен.

(3) У случајевима из ст. 1. и 2. овог члана, ако је повлачење тужбе, односно заједничког предлога и захтјева за споразумни развод брака услиједило након доношења првостепене пресуде, првостепени суд ће рјешењем утврдити да је пресуда без правног учинка и да се поступак обуставља. Овако ће суд поступити и кад је од захтјева за споразумни развод брака одустао само један од брачних супружника.

(4) На начин из претходног става суд ће поступити и у случају смрти брачног супружника, чиме се не дира у право наследника да наставе поступак у смислу члана 66. став 2. овог закона.

(5) У брачним споровима одрицање од тужбеног захтјева има исти правни učinак као и повлачење тужбе.

Члан 72.

Пресудом којом се брак поништава или се брак разводи, суд ће по службеној дужности одлучити и о заштити, васпитању и издржавању заједничке дјеце, као и о издржавању брачног супружника, ако је он то захтијевао.

Члан 73.

(1) Ако се у брачном спору рјешава и о заштити, васпитању и издржавању дјеце, орган старатељства учествује у том поступку ради заштите интереса дјеце.

(2) У поступку из претходног става орган старатељства ставиће приједлог о заштити, васпитању и издржавању дјеце, а овлашћен је да у границама тог предлога износи и чињенице које странке нису навеле и предлаже да се изведу потребни докази, да улаже правна средства и предузима друге парничне радње.

(3) Суд који рјешава брачни спор обавијестиће орган старатељства о поступку ради заштите, васпитања и издржавања дјеце и позивати га на сва рочишта, као и достављати му све одлуке донесене у том поступку.

Члан 74.

(1) У току поступка у брачним споровима суд може по службеној дужности рјешењем одредити привремене мјере у погледу заштите, васпитања и издржавања заједничке малољетне дјеце, као и за њихов смјештај.

(2) Привремене мјере из претходног става суд може одредити и у корист брачног супружника по његовом предлогу.

(3) Жалба против рјешења из ст. 1. и 2. овог члана не задржава извршење рјешења.

Члан 75.

Пресуда којом се брак разводи на основу споразума брачних супружника може се побијати због битних повреда одредаба парничног поступка, због тога што је пристанак за развод брака на основу споразума дат у заблуди или под утицајем силе или преваре, као и у случају ако за доношење пресуде није било услова одређених овим законом.

Члан 76.

Ако је правоснажном пресудом брак поништен или разведен, не може се поводом ревизије, предлога за понишћавање поступка, захтјева за заштиту законитости или предлога за повраћај у пређашње стање измијенити правоснажна пресуда у дијелу о престанку брака, без обзира да ли је нека од странака закључила нови брак.

Члан 77.

О трошковима поступка у брачном спору суд ће одлучити по слободној оцјени, водећи рачуна о разлицима правичности.

Члан 78.

У поступку о брачном спору примјењиваће се одредбе Закона о парничном поступку, ако овим законом није другачије одређено.

ТРЕЋИ ДИО

ОДНОСИ РОДИТЕЉА И ДЈЕЦЕ

1. Права и дужности родитеља и дјеце

Члан 79.

(1) Мајка и отац су равноправни у вршењу родитељског права и дужности.

(2) Ако је један од родитеља умро, или није познат, или му је одузето родитељско право, родитељско право припада другом родитељу.

Члан 80.

Родитељ се не може одрећи родитељског права.

Члан 81.

(1) Родитељи имају дужност и право да штите своју малољетну дјецу и да се брину о њиховом животу и здрављу.

(2) Малољетна дјеца имају право да живе заједно са својим родитељима.

(3) Ако оправдани интереси дјеце, односно родитеља захтијевају, малољетна дјеца могу живјети одвојено од својих родитеља.

(4) Родитељ с којим дијете не живи у породичној заједници има право и дужност одржавања личних односа са својим дјететом.

Члан 82.

Родитељи имају дужност и право да своју малољетну дјецу издржавају на начин и под условима одређеним овим законом.

Члан 83.

(1) Родитељи имају дужност и право да се старају о образовању своје малољетне дјеце.

(2) Родитељи су дужни да се брину о редовном основном школовању своје дјеце.

(3) Родитељи имају дужност и право да према својим приликама омогуће даље школовање своје дјеце, водећи рачуна о њиховим способностима, склоностима и оправданим жељама.

Члан 84.

(1) Родитељи имају дужност и право да заступају своју малолетну дјецу.

(2) Ако малолетном дјетету треба нешто уручити или саопштити, то се може пуноважно учинити једном или другом родитељу, а ако родитељи не живе заједно, оном родитељу код кога дијете живи.

(3) Малолетник са навршених 15 година живота који радом остварује приходе, може располагати оствареним личним доходком и зарадом. При томе је дужан да доприноси за своје издржавање, васпитање и образовање.

2. Вршење родитељског права и дужности

Члан 85.

Родитељско право врше родитељи споразумно.

(2) У случају неслагања родитеља о вршењу родитељског права одлучује орган старатељства.

Члан 86.

(1) Ако је један родитељ спријечен да врши родитељско право, или му је одузето родитељско право, или му је одузета, односно ограничена пословна способност, родитељско право ће вршити други родитељ.

(2) Ако родитељи живе одвојено, родитељско право врши онај родитељ код кога дијете живи.

(3) У случају развода брака и поништења брака, родитељско право врши онај родитељ коме је дијете повјерено на заштиту и васпитање.

(4) Ако се родитељ који не врши родитељско право не сложи с неким поступком или мјером родитеља који то право врши, може обавијестити орган старатељства који ће о томе одлучити.

Члан 87.

(1) Ако то захтијевају интереси дјетета, родитељи могу повјерити дијете на заштиту и васпитање трећим лицима уз претходно одобрење органа старатељства.

(2) Ако родитељи или родитељ који сам врши родитељско право одлази на привремени рад у иностранство и са собом не води дјецу, дјеца ће се повјерити на заштиту и васпитање другом лицу, или одговарајућој установи ако је орган старатељства ово повјеравање претходно одобрио.

(3) Дијете се не може дати на заштиту, васпитање и образовање лицу које не може бити старатељ.

Члан 88.

Кад суд у брачном спору одлучи да се брак поништава или да се разводи, одлучиће у истој пресуди о повјеравању дјецe на заштиту и васпитање.

Члан 89.

(1) Нову пресуду о повјеравању дјецe на заштиту и васпитање надлежни суд ће донијети ако то захтијевају промијењене прилике, без обзира на то који је суд раније о томе одлучио.

(2) У поступку из претходног става орган старатељства има сва овлашћења из члана 73. овог закона.

Члан 90.

(1) Суд, односно орган старатељства који доноси одлуку о повјеравању дјецe на заштиту и васпитање одлучиће, након што испита све одлучне чињенице, да ли ће сва дјеца бити код једног родитеља, или ће нека бити код мајке, а нека код оца.

(2) Кад то захтијевају њихови интереси, дјеца се могу повјерити на заштиту и васпитање другом лицу.

Члан 91.

(1) У случају смрти родитеља коме је дијете одлуком суда или органа старатељства повјерено на заштиту и васпитање, као и смрти родитеља који је сам вршио родитељско право или је заштиту и васпитање дјетета повјерио другом лицу, преживјели родитељ има право да тражи да му лице код кога се дијете налази преда дијете на заштиту и васпитање.

(2) У случају спора о предаји дјетета између родитеља и лица код којег се дијете налази, суд ће, на основу предлога и мишљења органа старатељства, одлучити да ли ће дијете повјерити на заштиту и васпитање родитељу, неком другом лицу или одговарајућој установи.

Члан 92.

(1) Суд, односно орган старатељства који доноси одлуку о повјеравању дјецe на заштиту и васпитање, узмеће у обзир и жеље дјетета ако је оно способно да их изрази.

(2) Суд, односно орган старатељства може испитати дијете и без присуства родитеља и других лица.

Члан 93.

(1) Ако дијете не живи у заједници са оба родитеља, родитељи ће се споразумјети о начину одржавања личних односа с дјететом (посјете и сл.). Ако до таквог споразума не дође, одлуку о томе доноси орган старатељства.

(2) Орган старатељства може поновно уредити начин одржавања личних односа родитеља с дјецом, ако то захтијевају промијењене прилике.

(3) Одржавање личних односа родитеља с дјецом може се ограничити или забранити само ради заштите личности и других интереса дјецe.

3. Надзор органа старатељства

Члан 94.

Орган старатељства дужан је да предузима потребне мјере ради заштите личних и имовинских права и интереса дјетета.

Члан 95.

Ако то интереси дјецe захтијевају, орган старатељства ће пружити помоћ родитељима у сређивању њихових социјалних, материјалних и личних прилика и односа или их упутити у одговарајуће саветовалиште.

Члан 96.

Ако оправдани интереси дјецe захтијевају, орган старатељства може одредити сталан надзор над вршењем родитељског права у погледу појединог дјетета.

Члан 97.

(1) Родитељи и остали чланови породице не смију дијете подвргавати понижавајућим поступцима, душевном и тјелесном кажњавању, односно злостављању. Ако су родитељи, односно онај родитељ код којег дијете живи злостављали дијете, или занемарили бригу о дјетету, занемарили васпитање дјетета или је код дјетета дошло до поремећаја у васпитању орган старатељства може дијете одузети и повјерити га другом родитељу, неком другом лицу или одговарајућој установи уколико не постоји судска одлука о повјеравању дјетета.

(2) За вријеме трајања сталног надзора над вршењем родитељског права орган старатељства ће саветима и другим одговарајућим методама социјалног рада помагати родитеље у вршењу родитељског права, позивати родитеље ради договора о вршењу родитељског права, обилазити родитеље и дјецу, позивати родитеље и дјецу на редовне периодичне састанке у просторијама органа старатељства и слично.

Члан 98.

Орган старатељства може одредити родитељу, усвојоцу, старатељу, другој породици или у специјалној установи појачан надзор над дјететом.

Члан 99.

(1) Мјеру појачаног надзора родитеља, усвојоца или стараоца одредиће рјешењем орган старатељства, ако су родитељи усвојилац, односно старалац пропустили вршење дужног надзора над малолетником, а у могућности су да овај пропуст исправе и овакав надзор успјешно врше.

(2) Орган старатељства изрицањем мјере појачаног надзора обавезно ће дати родитељу, усвојоцу или стараоцу потребна упутства и одређене дужности у погледу поступака и мјера према малолетнику који се тичу васпитања и поправљања његовог личног статуса.

Члан 100.

(1) Орган старатељства може захтијевати у свако доба од родитеља полагање рачуна о управљању имовином дијетета.

(2) Орган старатељства може захтијевати да суд, ради заштите имовинских интереса дјетета, дозволи мјере обезбјеђења на имовини родитеља.

(3) Орган старатељства може, ради заштите имовинских интереса дјетета, захтијевати да суд у ванпарничном поступку одлучи да се родитељи у погледу управљања имовином дјетета ставе у положај старатеља.

Члан 101.

(1) Уколико родитељи, усвојилац, односно старалац нису у стању да врше мјеру појачаног надзора дјетета, орган старатељства може ријешити да преда малолетника другој породици која има могућности и добровољно се прихвата вршења надзора.

(2) Појачани надзор у другој породици траје док родитељи, усвојилац или старалац не поврате могућност и способност да над дјецом врше појачан надзор и када над дјецом престане потреба вршења појачаног надзора.

Члан 102.

(1) Ако родитељи, усвојилац, односно старалац нису у могућности да врше појачан надзор над малолетником, а не постоје услови за извођење појачаног надзора малолетника у другој породици, малолетник ће се ставити под појачани надзор органа старатељства.

(2) За вријеме трајања појачаног надзора органа старатељства малолетник остаје и даље да живи у породичном домаћинству с родитељима, усвојоцем или лицем с којим живи у економској заједници, јер га то лице издржава, а појачани надзор над дјететом врши овлашћени сарадник органа старатељства.

(3) Овлашћени сарадник органа старатељства брине се о лијечењу, школовању, запослењу и другим породичним и социјалним потребама дјетета.

Члан 103.

(1) При избору одговарајуће мјере старања орган старатељства ће узети у обзир узраст дјетета, његову психофизичку развијеност, психичка својства, склоности и навике, дотадашње васпитање и одгајање, породичне и социјалне услове у којима је живио и друге релевантне околности.

(2) При избору одговарајуће мјере орган старатељства водиће рачуна о поштовању принципа најмањег посезања.

4. Продужење родитељског права и дужности

Члан 104.

(1) Суд може у ванпарничном поступку по захтјеву родитеља, усвојоца или органа старатељства одлучити да се родитељско право продужи и после пунолетства дјетета, ако дијете због тјелесног или душевног недостатка није способно да се само стара о себи и о својим правима и интересима.

(2) Кад престану разлози због којих је родитељско право било продужено, суд ће на захтјев родитеља, односно усвојоца или органа старатељства одлучити о престанку родитељског права.

Члан 105.

(1) На приједлог органа старатељства или родитеља, односно усвојоца, суд ће у ванпарничном поступку, ако за то постоје оправдани разлози и ако је то за добробит дјетета, упутити дијете у одговарајућу васпитно-образовну установу на чување и васпитање.

(2) Трајање мјере стационарног боравка у одговарајућој установи зависи од социјалних, материјалних, личних, здравствених и породичних прилика родитеља и дјетета.

(3) Праћење резултата стационарног боравка дјетета у васпитно-образовној или здравственој установи орган старатељства врши перманентно. О својим запажањима извјештава надлежни суд сваких шест мјесеци у писменој форми.

(4) Ванпарнични суд, на основу извјештаја органа старатељства или на основу оправданог и образложеног захтјева родитеља може, ако је то за добробит дјетета, мјеру стационарног боравка дјетета у одговарајућој установи обуставити од извршења или замијенити неком другом мјером надзора.

5. Одузимање родитељског права и дужности

Члан 106.

(1) Родитељу који злоставља дијете, злоупотребљава родитељско право, или је напустио дијете, занемарио бригу о дјетету и занемарио своје родитељске дужности суд ће у ванпарничном поступку одузети родитељско право.

(2) Родитељ злоупотребљава родитељска права и дужности:

1. ако спроводи физичко или психичко насиље над дјететом,
2. ако сексуално искорипћава дијете,
3. ако експлоатише дијете присиљавајући га да претјерано ради или да обавља рад непримјерен његовом узрасту,
4. ако дјетету дозвољава уживање алкохолних пића, дрога или других опојних супстанци или га на то наводи,
5. ако наводи дијете на било који облик друштвено неприхватљивог понашања,
6. ако на било који други начин грубо крши права дјетета.

(3) Родитељ грубо занемарује родитељске дужности и права:

1. ако напусти дијете,
2. ако не брине дуже од мјесец дана о дјетету с којим не живи,

3. ако у року од годину дана не створи услове за заједнички живот с дјететом које је смјештено у другу породицу или установу, а за то нема никакав оправдан разлог,

4. ако је занемарио старање о основним животним потребама дјетета с којим живи или се не придржава мјера које је ради заштите права и добробити дјетета претходно донио надлежни орган.

(4) Суд може родитељско право вратити родитељу, ако престане разлог због којег му је то право одузето.

Члан 107.

(1) Поступак ради одузимања родитељског права покреће орган старатељства, родитељ, односно усвојилац.

(2) Орган старатељства дужан је покренути поступак за одузимање родитељског права и у случају кад на било који начин сазна да постоје околности из става 1. претходног члана.

(3) Правоснажна одлука о одузимању и враћању родитељског права доставља се надлежном матичару, а уколико дијете има неко право на некретнинама, одлука се доставља земљишно-књижном, односно катастарско-књижном регистру.

6. Престанак родитељског права

Члан 108.

(1) Родитељско право престаје кад дијете постане пунољетно или кад прије пунољетства закључи брак.

(2) Дијете постаје пунољетно кад наврши 18 година живота.

(3) Наступањем пунољетства, као и закључењем брака прије пунољетства, стиче се потпуна пословна способност.

7. Утврђивање очинства и материнства

Члан 109.

(1) Дјететова мајка је жена која га је родила.

(2) Оцем дјетета рођеног у браку или у периоду до 300 дана по престанку брака, сматра се муж мајке дјетета.

(3) Оцем дјетета које је рођено ван брака, сматра се лице које дијете призна за своје или чије је очинство утврђено правоснажном судском пресудом.

(4) Ако је дијете рођено у каснијем браку мајке, али прије истека рока од 270 дана по престанку њеног претходног брака, оцем ће се сматрати муж мајке из претходног брака, осим ако муж мајке из каснијег брака са њеним престанком призна дијете за своје.

Члан 110.

(1) Чим сазна за рођење дјетета ван брака, матичар је дужан да позове мајку да се изјасни ко је отац дјетета и да о томе обавијести орган старатељства.

(2) Изјаву из претходног става мајка може дати и без позива.

(3) Ако се мајка изјасни о томе ко је отац дјетета, орган старатељства ће позвати то лице да изјави да ли је отац дјетета.

Члан 111.

(1) Ако лице из става 3. претходног члана изјави на записник пред органом старатељства, матичарем или у овјереној исправи да је отац дјетета, матичар ће га уписати као оца дјетета у матичну књигу рођених и о упису обавијестити мајку дјетета.

(2) Ако лице из претходног става изјави да није отац дјетета или у року од 30 дана од дана достављања позива не да никакву изјаву, матичар ће о томе обавијестити мајку дјетета.

Члан 112.

(1) Очинство се може признати пред матичарем, органом старатељства, судом или неким другим државним органом овлашћеним за састављање јавних исправа. Орган пред којим је дато ово признање дужан је да без одлагања записник достави матичару надлежном за упис дјетета у матичну књигу рођених.

(2) Признање очинства може бити учињено и у тестаменту.

Члан 113.

(1) Изјава о признању очинства пред органима наведеним у претходном члану може се дати и преко пуномоћника.

(2) Пуномоћ мора бити овјерена и садржавати изричито упутство пуномоћнику да да изјаву о признавању очинства одређеног дјетета које је родила одређена жена.

Члан 114.

Очинство може признати и малолетник ако је старији од 16 година, као и лице коме је органичена пословна способност, ако су способни схватити природу и значење изјаве о признавању очинства.

Члан 115.

(1) Очинство се може признати и прије рођења дјетета.

(2) У случају из претходног става признање очинства производи правни učinак ако се дијете роди живо.

Члан 116.

(1) Очинство дјетета може се признати и послје смрти дјетета, али само ако је оно оставило потомство.

(2) Под условима из претходног става, лица овлашћена овим законом за подношење тужбе за утврђивање очинства могу тужбом захтијевати да се утврди очинство умрлог дјетета.

Члан 117.

(1) Признање очинства уписује се у матичну књигу рођених ако се мајка с признањем сагласи. Њена сагласност мора бити дата пред матичарем, у јавној или у овјереној исправи.

(2) Ако се мајка претходно изјаснила да је отац дјетета лице које је признало очинство, та ће се изјава сматрати њеном сагласношћу.

Члан 118.

Ако се мајка није користила могућношћу из става 3. члана 110. овог закона, матичар ће је позвати да се о томе изјасни у року од 30 дана након што прими обавијест да је одређено лице признало очинство.

Члан 119.

(1) Ако је дијете старије од 16 година, потребна је и његова сагласност с признањем очинства. Сагласност се даје на начин прописан у члану 117. став 1. овог закона.

(2) Ако је дијете млађе од 16 година, или старије од 16 година а трајно је неспособно за расуђивање, а мајка више није жива, или је проглашена умрлом, или је потпуно лишена пословне способности, изјаву о сагласности с признањем очинства даје старалац дјетета с одобрењем органа старатељства.

Члан 120.

(1) Ако се мајка или дијете старије од 16 година, односно старалац дјетета, када је њихова сагласност потребна, не сагласе с признањем очинства или се не изјасне о томе у року од 30 дана по пријему обавјештења о признању, лице које је признало дијете за своје може тужбом тражити да суд утврди његово очинство.

(2) Тужба се може поднијети у року од три године по пријему обавјештења о несугласности лица из претходног става.

Члан 121.

Признање очинства је неопозиво.

Члан 122.

(1) Лице које је признало очинство, а касније сазна за околности које би искључивале његово очинство, може очинство оспоравати тужбом.

(2) Тужба из претходног става може се поднијети у року од једне године по сазнању за околности које би искључивале очинство, а најкасније у року од пет година од давања изјаве о признавању очинства.

Члан 123.

(1) Тужбу ради утврђивања очинства може поднијети дијете до навршене 25. године живота.

(2) Ако је дијете малолетно или пословно неспособно, тужбу у његово име подноси особа која га по закону заступа, односно старалац с одобрењем органа старатељства.

Члан 124.

Тужбу ради утврђивања очинства може поднијети мајка до навршене 18. године живота дјетета.

Члан 125.

Орган старатељства може у року од једне године последице рођења дјетета тужбом покренути поступак за утврђивање очинства у случају кад је мајка означила одређено лице за оца дјетета пред матичарем, а касније, занемарујући интересе дјетета, не покрене поступак за утврђивање очинства.

Члан 126.

Одредбе овог закона о утврђивању очинства сходно се примјењују и на утврђивање материнства.

8. Оспоравање очинства и материнства

Члан 127.

(1) Муж може оспоравати очинство дјетета које је родила његова жена за вријеме трајања брака или прије истека 300 дана од престанка брака, ако сматра да му није отац.

(2) Ако је мужу потпуно одузета пословна способност, тужбу ради оспоравања његовог очинства може поднијети његов старатељ с одобрењем органа старатељства.

Члан 128.

Тужба ради оспоравања очинства из претходног члана може се поднијети у року од шест мјесеци од дана сазнања за чињеницу на основу које се може закључити да тужилац није отац дјетета, али најкасније до навршене десете године живота дјетета.

Члан 129.

У случају из члана 127. овог закона наследници мужа нису овлашћени да поднесу тужбу ради оспоравања очинства, али могу наставити започети поступак.

Члан 130.

(1) Мајка може оспоравати да је отац њеног дјетета лице које се по овом закону сматра оцем дјетета.

(2) Тужба из претходног става може се поднијети у року од шест мјесеци од рођења дјетета.

Члан 131.

(1) Дијете може оспоравати да му је отац лице које се по овом закону сматра његовим оцем, осим у случају када је очинство утврђено правоснажном судском пресудом.

(2) Тужбу из претходног става дијете може поднијети до навршене 25. године живота.

Члан 132.

(1) Лице које себе сматра оцем дјетета рођеног ван брака, може оспоравати очинство другог лица које је то дијете признало за своје, ако истовремено тражи да се утврди његово очинство.

(2) Тужба из претходног става може се поднијети у року од једне године од уписа оспореног очинства у матичну књигу.

Члан 133.

Не може се оспоравати очинство последице смрти дјетета.

Члан 134.

Одредбе овог закона о оспоравању очинства сходно се примјењују и на оспоравање материнства.

9. Утврђивање и оспоравање очинства дјеце зачете вјештачким путем

Члан 135.

Не може се утврђивати очинство дјетета које је зачено вјештачким путем.

Члан 136.

(1) Муж може оспоравати очинство дјетета које је родила његова жена, ако је до зачећа вјештачким путем дошло сјеменом другог мушкарца без његове сагласности.

(2) Тужба ради оспоравања очинства у случају из претходног става подноси се у року од шест мјесеци од дана сазнања за зачеће дјетета вјештачким путем, а најкасније до навршене пете године живота дјетета.

10. Поступак у споровима ради утврђивања и оспоравања очинства и материнства

Члан 137.

(1) Поступак у споровима за утврђивање, односно оспоравање очинства и материнства покреће се тужбом.

(2) Странке у спору за утврђивање очинства су лице чије се очинство утврђује, дијете и мајка дјетета.

(3) Странке у спору о оспоравању очинства су лице које се по овом закону сматра оцем дјетета, дијете и мајка дјетета.

(4) Кад треће лице оспорава очинство лицу које је дијете признало за своје, странке у спору су лице које оспорава очинство, лице чије се очинство оспорава, дијете и мајка дјетета.

Члан 138.

(1) Ако тужбом за утврђивање, односно за оспоравање очинства нису као тужилац или као тужени обухваћене све странке у спору, суд ће позвати тужиоца да допуни тужбу тако што ће навести и странку која тужбом није обухваћена.

(2) Ако тужилац у року који је суд одредио не поступи на начин из претходног става, тужба ће се одбацити.

Члан 139.

(1) Странке које подносе тужбу ради утврђивања, односно оспоравања очинства, односно против којих је управљен тужбени захтјев јединствени су супарничари.

(2) Ако је тужбу за утврђивање, односно оспоравање очинства поднијело овлашћено лице у законском року, тужби се, као супарничар, може придружити и лице коме је истекао рок за подношење тужбе.

Члан 140.

(1) Ако дијете и родитељ који по закону заступа дијете заједно подносе тужбу за утврђивање или оспоравање очинства, односно ако су тужени истом тужбом, тај ће родитељ заступати дијете и у парници, али орган старатељства може дјетету поставити посебног стараоца ако између дјетета и родитеља у тој парници постоје супротни интереси.

(2) Ако су дијете и родитељ који по закону заступа дијете, у парници у супротним страначким улогама тужиоца и туженог, орган старатељства поставиће дјетету посебног стараоца.

Члан 141.

(1) У поступку у споровима ради утврђивања, односно оспоравања очинства и материнства искључена је јавност.

(2) У споровима за утврђивање или оспоравање очинства или материнства не може се донијети пресуда због изостанка нити на основу признања.

(3) У парницама за утврђивање или оспоравање очинства или материнства одрицање од тужбеног захтјева има исти правни učinak као и повлачење тужбе.

Члан 142.

О трошковима поступка у парницама ради утврђивања, односно оспоравања очинства или материнства суд ће одлучити по слободној оцјени, водећи рачуна о разлозима правичности.

Члан 143.

(1) У поступку за утврђивање, односно оспоравање очинства или материнства, суд може по службеној дужности одредити привремене мјере ради заштите, смјештаја и издржавања дјете.

(2) Жалба против рјешења о привременој мјери не задржава извршење рјешења.

Члан 144.

У поступку за утврђивање и оспоравање очинства или материнства примјењиваће се одредбе Закона о парничном поступку, ако овим законом није друкчије одређено.

ЧЕТВРТИ ДИО

УСВОЈЕЊЕ

1 - ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ

Члан 145.

(1) За пуноважност усвојења потребно је да су усвојилац и усвојеникови родитељи, односно стараоци усвојеника, о томе дали своју сагласност пред надлежним органом старатељства. Ове изјаве уносе се у записник, који потписују сва лица која су присуствовала заснивању усвојења.

(2) За усвојење малолетног лица старијег од 10 година потребна је и његова сагласност.

Члан 146.

Усвојење мора бити у интересу усвојеника.

Члан 147.

(1) Усвојилац може бити само држављанин Републике Српске.

(2) Изузетно, усвојилац може бити и страни држављанин ако за то постоје нарочито оправдани разлози.

(3) Усвојење из претходног става не може се засновати без одобрења органа управе надлежног за послове социјалне политике.

Члан 148.

Усвојење се уписује у матичну књигу рођених.

II - ВРСТЕ УСВОЈЕЊА

Члан 149.

Усвојење може бити непотпуно и потпуно.

1. Непотпуно усвојење

Члан 150.

(1) Непотпуним усвојењем се између усвојеника и усвојилоца и његових потомака заснивају односи сродства, као и права и дужности која по закону постоје између родитеља и дјете ако законом није друкчије одређено.

(2) Непотпуно усвојење не утиче на права и дужности усвојеника према његовим родитељима и другим сродницима.

Члан 151.

(1) Усвојити се може само малолетно лице.

(2) Усвојити може само лице које је старије од усвојеника најмање 18 година.

(3) Ако брачни супружници заједнички усвајају исто лице, услов из претходног става мора испуњавати један од њих.

Члан 152.

(1) За непотпуно усвојење потребан је пристанак оба родитеља дјетета, ако дијете има родитеље.

(2) Није потребан пристанак родитеља:

- коме је одузето родитељско право,

- коме је одузета пословна способност,

- чије је боравиште непознато најмање једну годину, а у том периоду се не брине за дијете.

Члан 153.

Брачни супружници могу заједнички усвојити исто дијете. Дијете може усвојити и само један од њих, уз пристанак другог брачног супружника.

Члан 154.

(1) Не може се усвојити сродник у правој линији, ни брат ни сестра.

(2) Старалац не може усвојити свог штићеника док га орган старатељства не разријеша дужности стараоца.

Члан 155.

(1) Усвојити не може:

- лице коме је одузето родитељско право,

- лице коме је одузета или ограничена пословна способност,

- лице које не пружа довољно јемства да ће усвојеника подизати и васпитати тако да буде користан члан друштвене заједнице,

- лице које је душевно болесно или слабоумно, односно које болује од друге болести која може довести у опасност здравље или живот усвојеника.

(2) Усвојити не може ни лице код чијег се брачног супружника стиче једна од околности из претходног става.

2. Потпуно усвојење

Члан 156.

Потпуним усвојењем се између усвојоца и његових сродника и усвојеника и његових потомака заснивају односи сродства, као да се ради о крвном сродству.

Члан 157.

Потпуно усвојити се може само дијете узраста до пет година, које нема живе родитеље, или су му родитељи непознати, односно који су дијете напустили, а више од једне године не зна им се мјесто боравка, или чији су родитељи пред надлежним органима старатељства пристали да њихово дијете буде потпуно усвојено.

Члан 158.

(1) Потпуно усвојити могу само брачни супружници заједнички, ако су оба или један од њих старији од усвојеника најмање 18 година.

(2) Потпуно усвојити може и брачни супружник родитеља дјетета које се усваја, с тим што у том случају разлика у годинама између усвојеника и усвојоца може бити и мања од 18 година.

Члан 159.

Потпуно усвојење може бити ако не постоје сметње из чл. 154. и 155. овог закона.

Члан 160.

Потпуним усвојењем престају сва међусобна права и дужности између усвојеника и његових крвних сродника.

III - ПОСТУПАК ЗА ЗАСНИВАЊЕ УСВОЈЕЊА

Члан 161.

(1) Лице које жели усвојити подноси захтјев органу старатељства.

(2) За вођење поступка усвојења надлежан је орган старатељства према пребивалишту малолетника, односно боравишту, ако се пребивалиште не може утврдити.

Члан 162.

(1) Орган старатељства, на основу приложених, односно по службеној дужности прибављених доказа, утврђује да ли су испуњени услови за заснивање усвојења прописани овим законом.

(2) У поступку за усвојење орган старатељства ће по службеној дужности прибавити мишљење о постојању услова и подобности лица које жели усвојити од органа старатељства према пребивалишту тога лица, одговарајућих организација и стручњака (социјални радник, психолог, лекар, педагог и други).

(3) Мишљења из претходног става морају бити обрађена и заснована на утврђеним чињеницама.

(4) Орган управе надлежан за послове социјалне заштите у року од три мјесеца након ступања на снагу овог закона донијеће упутство о поступку усвајања дјете.

Члан 163.

У поступку за усвојење искључена је јавност.

Члан 164.

(1) Заснивању усвојења присуствују усвојилац, његов брачни друг и родитељи, односно старалац усвојеника.

(2) Орган старатељства, ако оцијени да би то било у интересу дјетета, може одлучити да заснивању усвојења не присуствују родитељи усвојеника.

Члан 165.

(1) У поступку за усвојење орган старатељства дужан је да родитеља, усвојоца и усвојеника старијег од 10 година упозна о правима и дужностима која произилазе из усвојења.

(2) Код непотпуног усвојења орган старатељства посебно ће упозорити странке на законске одредбе о презимену и наслеђним правима које се односе на усвојеника.

Члан 166.

(1) Ако орган старатељства нађе да су испуњени услови прописани овим законом, донијеће рјешење о заснивању усвојења, а ако ти услови нису испуњени, рјешењем ће одбити захтјев за усвојење.

(2) Орган старатељства рјешењем о заснивању усвојења може одредити пробни смјештај уз надзор органа старатељства од најдуже три мјесеца.

Члан 167.

(1) Рјешење о заснивању непотпуног усвојења садржи споразум о презимену усвојеника и о наслеђним правима усвојеника према усвојоцу. Ако је усвојеник старији од 10 година, потребна је и његова сагласност о презимену.

(2) Уколико се у року одређеном у рјешењу о пробном смјештају, надзирани пробни смјештај покаже успјешним с аспекта међусобне адаптације усвојоца и усвојеника, орган старатељства ће потврдити рјешење о усвојењу.

Члан 168.

Правноснажно рјешење о заснивању усвојења орган старатељства дужан је да у року од 15 дана од дана правоснажности достави надлежном матичару ради уписа у матичну књигу рођених.

Члан 169.

(1) Против рјешења којим се одбија захтјев за усвојење, лице које жели да усвоји може изјавити жалбу у року од 30 дана од дана достављања рјешења. Жалба се изјављује другостепеном органу надлежном за послове социјалне политике.

(2) Против рјешења којим се заснива усвојење жалба је допуштена само у случају заблуде, преваре или принуде.

(3) Изјављивање жалбе из претходног става није везано за рок.

(4) Код потпуног усвојења мора бити сачувана тајност података о његовом заснивању, а у матичну књигу рођених усвојоци се уписују као родитељи усвојеника.

Члан 170.

(1) Орган старатељства дужан је да води евиденцију и документацију о усвојеној дјечи.

(2) Упутство о вођењу евиденције и документације прописује Републички орган управе за социјалну заштиту.

IV - ПРЕСТАНАК УСВОЈЕЊА

Члан 171.

(1) Непотпуно усвојење може престати на основу рјешења органа старатељства кад он утврди да то захтијевају оправдани интереси усвојеника.

(2) Кад то захтијевају оправдани интереси малољетног усвојеника свако може код органа старатељства предузети иницијативу за престанак усвојења.

(3) У поступку за престанак усвојења орган старатељства, када оцијени да је то потребно, прибавиће одговарајуће стручно мишљење о цијелисходности даљег постојања усвојења.

Члан 172.

(1) Непотпуно усвојење може престати и на основу приједлога усвојеноца или усвојеника, као и на основу њиховог споразумног приједлога.

(2) У случајевима из претходног става орган старатељства доноси рјешење о престанку усвојења ако оцијени да је то у интересу усвојеника.

Члан 173.

(1) Против рјешења органа старатељства о престанку усвојења може се изјавити жалба у року од 30 дана од дана достављања рјешења.

(2) Правоснажно рјешење о престанку усвојења орган старатељства дужан је да достави надлежном матичару у року од 15 дана од дана правоснажности ради уписа у матичну књигу рођених.

Члан 174.

Потпуно усвојење не може се раскинути.

ПЕТИ ДИО

СТАРАТЕЉСТВО

1. Послови старатељства

Члан 175.

Послове старатељства врши орган старатељства из члана 13. овог закона.

Члан 176.

Орган старатељства из претходног члана послове старатељства врши преко постављеног стараоца или непосредно.

Члан 177.

(1) Орган старатељства предузима потребне мјере да се на најбољи начин оствари сврха старатељства.

(2) Орган старатељства у припремању, доношењу и спровођењу својих рјешења, односно појединих мјера, користи све облике социјалне заштите, методе социјалног и другог стручног рада, као и услуге социјалних, здравствених, образовно-васпитних и других организација.

(3) Орган старатељства може основати стручно тијело састављено од одговарајућих стручњака (љекара, педагога, правника, психолога, социјалног радника и других), са задатком да разматра стручна питања и даје органу старатељства приједлоге за предузимање појединих циљева старатељства.

Члан 178.

(1) Орган старатељства пружа посебну друштвену заштиту и лицима која се налазе под родитељским старањем, под условима и на начин одређен овим законом и другим прописима.

(2) Орган старатељства стара се о примјени васпитне и друге мјере изречене од судова и других надлежних органа, ради васпитања и образовања малољетника и других лица на које се ове мјере односе и врши друге послове који су му стављени у надлежност посебним законом или прописима донесеним на основу закона.

2. Старалац

Члан 179.

(1) Лицу под старатељством орган старатељства поставља стараоца, уколико не одлучи да дужност стараоца врши непосредно.

(2) За стараоца се поставља лице које има лична својства и способност за вршење дужности стараоца, а које претходно да престанак да буде старалац.

(3) При постављању стараоца, орган старатељства узме у обзир и жеље штићеника ако је овај у стању да их изрази, као и жеље блиских сродника штићеника.

(4) Изузетно, када орган старатељства оцијени да је то неопходно, и без његовог претходног пристанка, за стараоца ће бити постављен у правилу најближи крвни сродник у правој линији или побочној линији, који иначе испуњава и све друге потребне услове за вршење дужности стараоца.

Члан 180.

Исто лице може се поставити за стараоца и за више штићеника ако то није у супротности са интересима појединих штићеника и ако на то пристане.

Члан 181.

Лицу под старатељством које је смјештано у образовно-васпитну, социјалну или другу сличну установу, орган старатељства поставља стараоца за вршење оних послова старатељства које та установа не врши у оквиру своје редовне дјелатности.

Члан 182.

(1) Орган старатељства може рјешењем ограничити овлашћење стараоца и одлучити да поједине послове стараоца врши непосредно.

(2) Ако орган старатељства врши дужност стараоца у смислу претходног става, може да поједине послове повјери стручним лицима да их врше у његово име и под његовим надзором.

Члан 183.

За стараоца се не може поставити лице:

- коме је одузето родитељско право,
- коме је одузета или ограничена пословна способност,
- чији су интереси у супротности са интересима штићеника, односно које не пружа довољно јемства да ће штићеника васпитати и одгајати тако да постане одговоран члан заједнице,
- од кога се, с обзиром на његово раније и садашње владање, лична својства и односе са штићеником и његовим родитељима, не може очекивати да ће правилно вршити дужност стараоца.

Члан 184.

(1) Орган старатељства, рјешењем којим поставља стараоца, одређује његове дужности и обим његових овлашћења.

(2) Орган старатељства, прије доношења рјешења из претходног става, упознаје стараоца са значајем старатељства, његовим правима и дужностима и са другим важнијим подацима потребним за вршење дужности стараоца.

Члан 185.

(1) О стављању под старатељство и о престанку старатељства орган старатељства обавјештава надлежног матичара у року од 15 дана од дана правоснажности рјешења.

(2) Ако лице стављено под старатељство има непокретну имовину, орган старатељства обавјештава надлежни суд или катастар ради уписа старатељства у земљишно књижне евиденције.

Члан 186.

Старалац је дужан да се савјесно стара о личности, правима, обавезама и интересима штићеника и управљању његовом имовином.

Члан 187.

(1) Ако штићеник има имовину, орган старатељства предузима мјере да се та имовина попише, процијени и преда стараоцу на управљање.

(2) Попису имовине, поред чланова комисије коју образује орган старатељства, присуствују старалац, штићеник ако је у стању да схвати о чему се ради и држалац имовине штићеника.

Члан 188.

(1) Орган старатељства, након што је покренут поступак да се неко лице стави под старатељство, може пописати и процијенити његову имовину и предузети друге мјере за осигурање те имовине и прије доношења рјешења о стављању тога лица под старатељство.

(2) У случају непосредне опасности по интерес штићеника у погледу његове непокретне имовине, орган старатељства може и прије пописа и процјене имовине затражити од суда забиљежбу у земљишно-књижној евиденцији о покретању поступка за стављање тога лица под старатељство.

Члан 189.

(1) Старалац је дужан да уз помоћ органа старатељства предузме све потребне мјере да се прибаве средства неопходна за спровођење мјера, које је у интересу штићеника, одредио орган старатељства.

(2) При прибављању средстава за остваривање појединих мјера које се предузимају у интересу штићеника, старалац је дужан да користи изворе прихода редослиједом наведеним у члану 229. овог закона.

Члан 190.

Старалац не може без претходног одобрења органа старатељства предузимати послове који прелазе оквире редовног пословања или управљања штићениковом имовином.

Члан 191.

(1) Старалац може само са одобрењем органа старатељства, у погледу располагања и управљања имовином и правима штићеника, предузимати слиједеће послове:

- отуђити или оптеретити непокретну имовину штићеника,
- отуђити из имовине штићеника покретне ствари веће и посебне личне вриједности или располагати имовинским правима веће вриједности,

- одрећи се наслеђства или легата, или одбити поклон,

- предузимати друге мјере одређене законом.

(2) Орган старатељства, у поступку давања одобрења стараоцу у погледу располагања и управљања имовином, односно правима штићеника, одређује намјену прибављених средстава и надзире њихову употребу.

Члан 192.

(1) Старалац заступа штићеника.

(2) Орган старатељства заступа штићеника ако дужност стараоца тај орган врши непосредно или ако је ограничено овлашћење стараоца и одлучио да штићеника сам заступа.

Члан 193.

(1) Старалац самостално, у име штићеника и за његов рачун, врши послове који спадају у редовно пословање и управљање имовином.

(2) При предузимању сваког важнијег посла старалац ће се, када је то могуће, посавјетовати са штићеником, ако је овај у стању да разумије о чему се ради.

Члан 194.

(1) Старалац може да закључи правни посао са штићеником само ако орган старатељства нађе да то захтијевају интереси штићеника и ако то претходно одобри.

(2) Старалац не може да обавезује штићеника као јемца.

Члан 195.

(1) Старалац је дужан да поднесе органу старатељства извјештај и положи рачун о свом раду сваке године, као и кад то затражи орган старатељства. У случају непосредног старатељства, извјештај је дужан да поднесе радник органа старатељства или друго лице које у име органа старатељства врши послове старатељства. Извјештај се подноси писмено или усмено на записник.

(2) Из извјештаја се мора видјети како се старалац или друго стручно лице које врши послове старатељства стара о личности штићеника, а нарочито о његовом здрављу, васпитању и образовању, као и о свему другом што је од значаја за личност штићеника.

(3) Извјештај мора садржавати и податке о управљању и располагању штићениковом имовином и о свим штићениковим приходима и расходима у протеклој години и коначном стању штићеникове имовине.

(4) Орган старатељства дужан је да савјесно размотри извјештај стараоца и да по потреби предузме одговарајуће мјере да се заштите интереси штићеника.

(5) Поред контроле рада стараоца прихватањем извјештаја о његовом раду, орган старатељства дужан је и да повремено, личним увидом, контролише како старалац врши своје дужности према штићенику.

Члан 196.

(1) Старалац врши своју дужност, по правилу, без награде.

(2) Орган старатељства може одредити стараоцу награду ако се посебно залагао и истакао у вршењу дужности.

(3) Старалац има право на накнаду оправданих трошкова учињених у вршењу својих дужности.

(4) Висину накнаде трошкова стараоцу утврђује орган старатељства.

(5) Награду и накнаду трошкова одобрава орган старатељства из прихода штићеника, а уколико би та исплата ишла на штету издржавања штићеника, ти трошкови падају на терет средстава општине.

Члан 197.

(1) Старалац одговара штићенику за штету коју је скривио у обављању дужности староца.

(2) Орган старатељства утврђује износ штете и позива староца да у одређеном року штету накнади. Уколико старалац не накнади утврђену штету у одређеном року, орган старатељства непосредно накнађује штету штићенику.

(3) Орган старатељства може код надлежног суда захтијевати од староца накнаду исплаћеног износа из претходног става, ако је ту штету старалац починио намјерно или из крајње непажње.

(4) Ради обезбјеђења права штићеника, која су повријеђена неправилним радом староца, орган старатељства дужан је према староцу предузети и друге мјере предвиђене законом.

Члан 198.

Ако старалац умре или самовољно престане да врши дужност староца, или ако настану такве околности које спречавају староца да врши своју дужност, орган старатељства дужан је да без одлагања предузме мјере за заштиту интереса штићеника до постављања новог староца.

Члан 199.

(1) Орган старатељства разријешаће староца од дужности ако утврди да је у вршењу дужности староца немаран, да злоупотребљава своја овлашћења, да се његовим радом угрожавају интереси штићеника, или ако сматра да би за штићеника било корисније да му се постави други старалац.

(2) Орган старатељства разријешаће староца од дужности кад овај сам то затражи, а најкасније у року од три мјесеца од дана подношења захтјева. Орган старатељства мора истовремено предузети све потребне мјере за заштиту интереса штићеника.

(3) Старалац коме је престала дужност староца дужан је да поднесе извјештај и положи рачун о свом раду органу старатељства.

Члан 200.

(1) У случају трајног престанка старатељства, орган старатељства позива староца да у одређеном року поднесе извјештај о свом раду и о стању штићеникове имовине, и да преда сву имовину на управљање штићенику, односно родитељу или усвојоцу.

(2) Предаја имовине се врши у присуству староца, штићеника, односно родитеља или усвојоца и представника органа старатељства.

3. Старатељство над малољетним лицима

Члан 201.

Под старатељство ставиће се малољетно лице:

- чији су родитељи умрли, нестали, непознати или су непознатог боравишта дуже од једне године,
- чијим родитељима је одузето родитељско право,
- чијим родитељима је одузета пословна способност, односно који још нису стекли пословну способност или им је пословна способност органичена,

- чији су родитељи кроз дуже вријеме занемарили чување и васпитање дјецe,

- чији су родитељи одсутни и нису у могућности да се редовно старају о своме дјетету, а нису га повјерили на чување и васпитање лицу за које је орган старатељства утврдио да испуњава услове за староца.

Члан 202.

Старалац малољетног штићеника дужан је да се као родитељ стара о његовој личности, а нарочито о здрављу, васпитању, образовању и оспособљавању за самосталан живот и рад.

Члан 203.

(1) Старалац је овлашћен да у име и за рачун штићеника закључује правне послове. За оне правне послове које старалац, у смислу овог закона, не може сам закључивати, потребно је одобрење органа старатељства.

(2) Малољетни штићеник који је навршио 15 година живота може сам, без одобравања староца, засновати радни однос и располагати личним дохотком, при чему је дужан доприносити за своје издржавање, васпитање и образовање.

Члан 204.

Старалац може само са одобрењем органа старатељства:

- смјестити малољетника у васпитно-образовну установу и повјерити га другом лицу на чување и васпитање,
- прекинути школовање малољетника или промијенити врсту школе,
- одлучити о избору, вршењу или промјени занимања малољетника,
- предузимати и друге мјере одређене законом.

Члан 205.

(1) Орган старатељства може малољетног штићеника повјерити другом лицу на чување и васпитање, ако нађе да за то постоје оправдани разлози.

(2) Смјештај малољетног штићеника на чување и васпитање код другог лица треба да одговара, уколико је могуће, начину и условима чувања и васпитања малољетника под родитељским старањем.

Члан 206.

Васпитно-образовна установа или здравствена организација или друга установа у којој је привремено смјештен малољетни штићеник, а посебно лице којем је малољетник повјерен на чување и васпитање, дужни су обавјештавати старатеља и орган старатељства о свим важнијим промјенама у погледу живота, здравља, васпитања и образовања штићеника.

(2) Организација или установа и лице из претходног става не могу се ослободити дужности чувања малољетног штићеника без претходне сагласности староца, односно органа старатељства.

Члан 207.

(1) Старатељство над малољетним штићеником престаје његовим пунољетством, закључењем брака, његовим усвојењем или када престане неки од разлога наведених у члану 201. овог закона.

(2) Орган старатељства ће продужити да пружа одговарајуће облике социјалне и друге заштите лицу над којим је престало старатељство због наступања пунољетства, ако се оно до тог времена није успјело оспособити за самосталан живот и рад.

Члан 208.

Ако и по наступању пунољетства, због психофизичких недостатака, штићеник није способан да се брине о својој личности, правима и интересима, старалац, уз одобрење органа старатељства или орган старатељства непосредно, покреће код надлежног суда поступак за одузимање пословне способности штићеника, у циљу поновног стављања под старатељство.

4. Старатељство над лицима којима је одузета пословна способност

Члан 209.

(1) Лице коме је правоснажном одлуком суда дјелимично или потпуно одузета пословна способност, орган старатељства ставиће под старатељство.

(2) Правоснажну одлуку о одузимању, односно ограничењу пословне способности суд је дужан да без одлагања достави надлежном органу старатељства, који ће у року од 30 дана од дана пријема одлуке, лице коме је одузета пословна способност ставити под старатељство.

Члан 210.

Старалац лица коме је одузета или ограничена пословна способност дужан је нарочито да се стара о његовој личности, водећи рачуна о узроцима због којих му је одузета, односно ограничена пословна способност, и настојати да се ти узроци отклоне и то лице оспособи за самосталан рад.

Члан 211.

(1) Старалац лица коме је потпуно одузета пословна способност, у дужностима и правима изједначен је са староцем малолетног лица које није навршило 15 година живота.

(2) Старалац лица коме је дјелимично одузета пословна способност има дужности и права староца малолетног лица које је навршило 15 година живота, али орган старатељства може, кад је то потребно, одредити послове које лице са дјелимично одузетом пословном способношћу може предузимати самостално.

Члан 212.

(1) Суд код кога је покренут поступак да се неком лицу одузме или ограничи пословна способност дужан је да одмах извјести о томе орган старатељства који ће, ако је потребно, томе лицу поставити привременог староца.

(2) У случају из претходног става примјењују се одредбе о старатељству над малолетницима који су навршили 15 година живота, али орган старатељства може, ако је потребно, проширити на њега одредбе о старатељству над малолетницима који нису навршили 15 година живота.

(3) Дужност привременог староца престаје кад се постави стални старалац или кад одлука суда којом се утврђује да нема мјеста одузимању, односно ограничењу пословне способности постане правоснажна.

Члан 213.

(1) Старатељство над лицима којима је одузета, односно ограничена пословна способност престаје када им се одлуком суда донесеном у ванпарничном поступку врати пословна способност.

(2) Правоснажну одлуку о враћању пословне способности суд одмах доставља органу старатељства.

5. Староца за посебне случајеве

Члан 214.

(1) Орган старатељства поставиће староца за поједине послове или одређену врсту послова одсутном лицу чије је боравиште непознато а које нема заступника, непознатом власнику имовине када је потребно да се неко о тој имовини стара, као и у другим случајевима када је то потребно ради заштите права и интереса одређеног лица.

(2) Лицима из претходног става може, под условима одређеним законом, поставити староца и орган пред којим се води поступак. Овај орган дужан је да о томе без одлагања обавијести надлежни орган старатељства.

(3) Орган старатељства има према староцу постављеном у смислу претходног става сва овлашћења као и према староцу кога је сам поставио.

Члан 215.

(1) Посебан старалац поставиће се лицу над којим родитељи или усвојоци врше родитељско право за вођење спора између њега и његових родитеља или усвојоца, за закључење појединих правних послова између њих, као и у другим случајевима када су њихови интереси у супротности.

(2) Лицу под старатељством поставиће се посебан старалац за вођење спора између њега и староца, за закључење правних послова, као и у другим случајевима када су њихови интереси у супротности.

(3) Када међу малолетницима над којима исто лице врши родитељско право или међу лицима која имају истог староца треба да се води спор или закључи правни посао у коме су интереси малолетника, односно штићеника у супротности, поставиће се сваком од њих посебан старалац за вођење спора, односно закључења посла.

(4) Када родитељи, усвојоци, староци или поједини органи, односно организације у вршењу својих послова сазнају за случајеве из ст. 1. до 3. овог члана, дужни су да о томе обавијесте надлежни орган старатељства.

Члан 216.

Ако међународним уговором није друкчије одређено, орган старатељства у случајевима предвиђеним овим законом предузеће потребне мјере за заштиту личности, права и интереса страног држављанина, док орган државе чији је он држављанин не донесе потребну одлуку и не предузме одређене мјере.

Члан 217.

При постављању староца за посебне случајеве, орган старатељства одредиће обим дужности и права староца имајући у виду околности сваког појединог случаја.

6. Надлежност и поступак

Члан 218.

(1) Мјесна надлежност органа старатељства одређује се према пребивалишту, а ако се ово не може утврдити, према боравишту лица које треба ставити под старатељство.

(2) Пребивалиште, односно боравиште одређује се према времену када су се стекли услови за стављање одређеног лица под старатељство.

Члан 219.

(1) Ако се промијени пребивалиште штићеника мијења се и надлежност органа старатељства.

(2) Нови надлежни орган старатељства одлучиће да ли ће се мијењати мјере које је одредио раније орган старатељства.

(3) У случају сукоба надлежности у вези са промјеном пребивалишта штићеника, орган старатељства надлежан за штићеника до покретања поступка о сукобу надлежности, дужан је и даље да се у свему стара о штићенику до доношења правоснажног рјешења у том поступку.

Члан 220.

Не мијења се надлежност органа старатељства за вријеме док се штићеник налази привремено ван подручја тог органа, због школовања, професионалне рехабилитације, социјалне или здравствене заштите или из сличних разлога.

Члан 221.

(1) Поступак за стављање под старатељство и престанак старатељства покреће се и води по службеној дужности.

(2) Поступак из претходног става је хитан.

Члан 222.

Поступак за стављање неког лица под старатељство или да се на њега примијени неки други облик заштите коју пружа орган старатељства, покреће орган старатељства на основу непосредног сазнања или поводом обавијести коју му доставе:

- матичар, органи управе и други државни органи када у вршењу својих дужности сазнају за такав случај,

- брачни супружник и остали сродници, чланови домаћинства и друга лица која имају увид у животне прилике таквог лица.

Члан 223.

(1) Кад орган старатељства сазна да неко лице треба ставити под старатељство, предузеће одмах потребне мјере за заштиту личности, права и интереса тог лица, те покренути поступак за његово стављање под старатељство.

(2) Орган старатељства, у случају из претходног става, дужан је да, према потреби, одреди одговарајуће привремене мјере које сматра неопходним.

(3) Приликом одлучивања о облику заштите који ће се примијенити на штићеника, орган старатељства ће се руководити првенствено интересима штићеника и материјалним могућностима које му стоје на располагању, примјењујући при том одговарајуће методе социјалног и другог стручног рада.

Члан 224.

Код одређивања мјера, у смислу претходног члана, орган старатељства дужан је да прибави мишљење одговарајућих организација, односно стручњака и да, у циљу што потпуније заштите личности, права и интереса штићеника и његове породице, сарађује са одговарајућим организацијама и органима.

Члан 225.

(1) Ако лице под старатељством има непокретну имовину на подручју другог органа старатељства, надлежни орган старатељства може ту имовину повјерити на старање органу старатељства на чијем се подручју налази та имовина.

(2) Одобрење за располагање имовином даје орган старатељства надлежан за целокупно старање о штићенику.

Члан 226.

(1) Орган старатељства поступа по одредбама Закона о општем управном поступку кад одлучује о стављању неког лица под старатељство, кад поставља или разрешава од дужности стараоца, кад одлучује о обиму овлашћења стараоца и о правима и правним интересима штићеника.

(2) Орган старатељства може мијењати своја раније донесена рјешења кад то захтјевају интереси штићеника, ако се тиме не вријеђају права трећих лица.

Члан 227.

Штићеник, његови сродници, органи безбједности и правосудни органи, јавне службе, владине и невладине организације, као и сваки грађанин, могу уложити приговор на рад стараоца и органа старатељства.

Члан 228.

(1) Приговор у смислу претходног члана може се поднјети:

- надлежном органу старатељства - на рад стараоца,

- органу надлежном за рјешавање у другом степену у управним стварима старатељства - на рад органа старатељства.

(2) Орган старатељства испитује приговоре који су му поднесени и ако нађе да су основани, одређује мјере које ће се предузимати.

(3) Ако другостепени орган нађе да је приговор основан, даје упутства органу старатељства како да поступи. Орган старатељства, по примљеном упутству, одлучује које ће мјере предузети и о томе обавјештава другостепени орган.

Члан 229.

Издаци за спровођење одређених мјера које се предузимају у интересу штићеника, подмирују се:

- из прихода штићеника,

- из средстава добијених од лица која су обавезна да дају за издржавање штићеника,

- из остале имовине штићеника,

- из средстава добијених за штићеника по основу социјалне заштите,

- из других извора.

Члан 230.

(1) Орган старатељства дужан је да води евиденцију о лицима стављеним под старатељство, о предузетим мјерама старатељства и о имовини штићеника.

(2) Упутство о вођењу евиденције и чувању документације из претходног става прописује надлежни Републички орган управе за послове социјалне заштите.

ШЕСТИ ДИО

ИЗДРЖАВАЊЕ

Члан 231.

(1) Међусобно издржавање чланова породице и других сродника је њихова дужност и право.

(2) У случајевима у којима се међусобно издржавање чланова породице или других сродника не може остварити у цијелости или дјелимично, друштвена заједница пружа, под условима одређеним законом, необезбијењеним члановима породице средства неопходна за издржавање.

(3) Одривање од права на издржавање нема правног учинка.

Члан 232.

(1) Међусобном издржавању чланови породице и други сродници доприносе, сразмјерно својим могућностима и способностима, у складу с потребама лица којем се даје издржавање.

(2) Родитељи су првенствено обавезни да издржавају малолетну дјецу и у извршавању те обавезе морају да искористе све своје могућности.

1. Издржавање дјете, родитеља и других сродника

Члан 233.

(1) Ако се дјеца налазе на редовном школовању, родитељи су дужни да им према својим могућностима обезбиједи издржавање и након пунољетности, а најдаље до навршене 26. године живота, осим ако редовно школовање није у том времену завршено из оправданих разлога.

(2) Ако је пунољетно дијете због болести, физичких или психичких недостатака неспособно за рад, а нема довољно средстава за живот или их не може остварити из своје имовине, родитељи су дужни да га издржавају док та неспособност траје.

Члан 234.

(1) Дијете које је навршило 15 година живота и радом остварује приходе, дужно је, под условима из члана 231. овог закона, да доприноси за своје издржавање, као и за издржавање чланова породице у којој живи.

(2) Малолетно дијете које има имовину и приходе од те имовине, дужно је под условима из члана 231. овог закона, да доприноси за своје издржавање, као и за издржавање породице у којој живи.

Члан 235.

Родитељ коме је одузето родитељско право не ослобађа се од дужности издржавања своје малолетне дјеце.

Члан 236.

(1) Дјеца су дужна да издржавају своје родитеље који су неспособни за рад, а немају довољно средстава за живот или их не могу остварити из своје имовине.

(2) Дијете се може ослободити дужности издржавања родитеља који га из неоправданих разлога није издржавао у вријеме кад је то била његова законска обавеза.

Члан 237.

(1) Очух и маћеха дужни су да издржавају своје малолетне пасторке, ако ови немају сродника који су их по одредбама овог закона дужни да издржавају.

(2) Обавеза очуха и маћехе да издржавају своје малолетне пасторке остаје и након смрти родитеља дјетета, ако је у часу смрти постојала породична заједница између очуха и маћехе и пасторака.

(3) Ако је брак између родитеља и очуха, односно маћехе дјетета поништен или разведен или је утврђено да брак не постоји, обавеза издржавања очуха, односно маћехе према пасторцима престаје.

Члан 238.

(1) Пасторак је дужан да, под условима из члана 231. овог закона, издржава очуха, односно маћеху, ако су ови њега дуже времена издржавали и бринули се о њему.

(2) Ако очух, односно маћеха имају и своју дјецу, дужност издржавања је заједничка за дјецу и пасторке.

Члан 239.

Обавеза издржавања постоји и између осталих крвних сродника у правој линији, као и између рођене браће и сестара као и браће и сестара по оцу, односно мајци у односу на малолетна лица, а у односу на пунољетна лица само под условима из члана 233. став 2. овог закона.

Члан 240.

(1) Право на издржавање остварује се оним редом којим су даваоци издржавања позвани на насљеђивање.

(2) Ако обавеза издржавања пада на више лица заједно, она се дијели међу њима према њиховим могућностима.

2. Издржавање брачног супружника

Члан 241.

Брачни супружник који нема довољно средстава за живот, или их не може остварити из своје имовине, а неспособан је за рад или се не може запослити, има право на издржавање од свог брачног супружника сразмјерно његовим могућностима.

Члан 242.

(1) Ако је у току парница за развод или за поништење брака, захтјев за издржавање брачног супружника може се поставити најкасније до закључења главне расправе.

(2) Изузетно од одредбе претходног става, брачни супружник може посебном тужбом, у року од једне године након престанка брака, тражити издржавање само ако су услови за издржавање, који су предвиђени у члану 241. овог закона, постојали у вријеме закључења главне расправе и без престанка трајали до закључења главне расправе у парници за издржавање.

Члан 243.

Суд може одбити захтјев за издржавање ако издржавање тражи брачни супружник који се без озбиљног повода од стране другог брачног супружника грубо или недолично понашао у брачној заједници, или ако би његов захтјев представљао читу неправду, за другог брачног супружника.

Члан 244.

Суд може одбити захтјев за издржавање постављен у парници за поништење брака или након што је брак поништен, ако би обавеза за издржавање представљала читу неправду за другог брачног супружника.

Члан 245.

Суд може одбити захтјев за издржавање ако су брачни супружници, кроз дужи период одвојеног живота, потпуно самостално обезбјеђивали средства за властито издржавање, или ако се из околности случаја утврди да брачни супружник који захтијева издржавање, престанком брака који је трајао краће вријеме, није доведен у тежи материјални положај од оног у коме се налазио приликом ступања у брак.

Члан 246.

(1) Суд може одлучити да обавеза издржавања брачног супружника траје одређено вријеме, нарочито у случајевима када је брак трајао краће вријеме или када је тражилац издржавања у могућности да у догледно вријеме на други начин обезбједи средства за живот.

(2) У оправданим случајевима суд може обавезу плаћања издржавања продужити.

(3) Тужба за продужење давања издржавања може се поднијети само до истека времена за које је издржавање одређено.

Члан 247.

Право на издржавање престаје ако разведени брачни супружник или брачни супружник из поништеног брака који то право користи, закључи нови брак или ако суд утврди да је постао недостојан тог права.

3. Издржавање лица из ванбрачне заједнице

Члан 248.

(1) Ако је престала ванбрачна заједница која је трајала три године и дуже, лице које из те заједнице испуњава услове из члана 241. овог закона, има право на издржавање од другог лица.

(2) Тужба за издржавање из претходног става може се поднијети у року од једне године од престанка ванбрачне заједнице.

Члан 249.

Суд може одбити захтјев ако издржавање тражи лице које се без озбиљног повода од стране другог лица грубо или недолучно понашало у ванбрачној заједници, или ако би његов захтјев представљао очиту неправду за друго лице.

Члан 250.

(1) Суд може одлучити да обавеза издржавања лица траје одређено вријеме, нарочито у случају када је тражилац издржавања у могућности да у догледно вријеме на други начин обезбједи средства за живот.

(2) У оправданим случајевима суд може обавезу издржавања продужити.

(3) Тужба за продужење издржавања може се поднијети само до истека времена за које је издржавање одређено.

Члан 251.

Право на издржавање престаје ако лице које то право користи, ступи у брак или је постало недостојно тог права.

Члан 252.

Ванбрачни отац дужан је да, сразмјерно својим могућностима, издржава мајку свог ванбрачног дјетета за вријеме од три мјесеца прије порођаја и једну годину након порођаја, ако мајка нема довољно средстава за живот.

4. Одређивање издржавања

Члан 253.

(1) Приликом утврђивања потреба лица које тражи издржавање, суд ће узети у обзир његово имовно стање, способност за рад, могућност за запошљавање, здравствено стање и друге околности од којих зависи оцјена његових потреба.

(2) Кад се издржавање тражи за дијете, суд ће узети у обзир и узраст дјетета, као и потребе за његово школовање.

(3) Приликом утврђивања могућности лица које је дужно да даје издржавање, суд ће узети у обзир сва његова примања и стварне могућности да стиче повећану зараду, као и његове властите потребе и законске обавезе по основу издржавања.

Члан 254.

У спору родитеља о издржавању дјетета суд ће, родитељу коме је дијете повјерено на заштиту и васпитање, посебно цијенити као допринос за издржавање дјетета, рад и бригу тог родитеља коју улаже у васпитање и подизање дјетета.

Члан 255.

Кад суд утврди да родитељи ни заједнички нису у могућности да подмирују потребе издржавања дјетета, обавијестиће о томе орган старатељства ради обезбјеђења средстава за издржавање дјетета.

Члан 256.

(1) Орган старатељства може у име малолетног дјетета покренути спор о издржавању, односно за повећање издржавања, кад родитељ код кога се дијете налази на заштити и васпитању без оправданих разлога не користи то право.

(2) Ако родитељ не тражи извршење досуђеног издржавања, орган старатељства је овлашћен да у име малолетног лица поднесе суду приједлог за извршење.

Члан 257.

(1) Орган старатељства ће настојати да се родитељи споразумију о издржавању дјетета, односно о повишењу доприноса за издржавање дјетета када то захтијевају повећане потребе дјетета или то омогућавају боље материјалне прилике родитеља.

(2) Споразум из претходног става има снагу извршне исправе.

(3) Орган старатељства води евиденцију о издржавању дјете и родитеља, према упутству које прописује руководилац Републичког органа управе за послове социјалне заштите.

Члан 258.

Орган старатељства може, у својству пуномоћника, уз претходну сагласност старих и самохраних лица, да у њихово име покрене и води парницу за остваривање права на издржавање према сродницима који су по одредбама овог закона дужни их издржавати.

Члан 259.

(1) Лице које је дужно да даје издржавање, а налази се у радном односу или је корисник пензије, или остварује сталну новчану ренту у мјесечним износима, суд ће обавезати на плаћање будућих мјесечних износа издржавања који се одређују у проценту од личног дохотка, пензије, или сталне новчане ренте.

(2) Ако се плата, пензија или стална новчана рента, из којих се алиментира издржавање остварује у иностранству, плаћање будућих мјесечних износа може се одредити и у фиксном износу и у валути у којој се ти приходи остварују.

(3) Поступак извршења ради наплате издржавања из претходног става покреће суд по службеној дужности.

Члан 260.

(1) Лице које је дужно да даје издржавање, а које није у радном односу ни корисник пензије, а нити остварује сталну новчану ренту у мјесечним износима, суд ће обавезати на плаћање будућих мјесечних износа издржавања у новчаним износима који се одређују у проценту од зајамченог личног дохотка у Републици.

(2) Изузетно ако је износ издржавања у случају из претходног става већи од зајамченог личног дохотка, суд га одређује у фиксном новчаном износу.

(3) Одређивање висине издржавања у процентима према одредбама члана 261. суд ће изрећи само ако је даваоцу издржавања плата, пензија или стална новчана рента, толика да се из њене висине може алиментирати издржавање.

Члан 261.

Процент из чл. 259. и 260. овог закона не може бити мањи од 15% за свако издржавано лице, а проценат за сва лица која траже издржавање не може бити већи од 50%.

Члан 262.

(1) Уколико лице које је по личном односу који закон признаје као основ обавезе издржавања позвано од другог лица да даје издржавање, а бави се неком дјелатношћу од које остварује приходе, суд ће висину издржавања утврдити у фиксном износу.

Члан 263.

(1) Заинтересовано лице може тражити да суд повиси, снизи или укине издржавање досуђено ранијом правоснажном пресудом ако су се изменили околности на основу којих је донесена ранија пресуда.

(2) Права и обавезе утврђене измијењеном одлуком не могу дјеловати прије подношења захтјева.

Члан 264.

Орган, организација или заједница, односно лице које је имало трошкове ради издржавања неког лица, може тражити накнаду тих трошкова од лица које га је по овом закону дужно да издржава, ако су учињени трошкови били оправдани.

5. Поступак у споровима за издржавање

Члан 265.

(1) Суд ће по службеној дужности одлучити о издржавању дјете када одлучује о повјеравању дјете на заштиту и васпитање једном од родитеља, неком другом лицу или одговарајућој организацији или установи.

(2) Суд ће по службеној дужности одлучити о издржавању дјетета када у спору за утврђивање очинства утврди да је тужени отац дјетета.

Члан 266.

(1) У споровима о издржавању малољетне дјете или пунољетне дјете над којом је продужено родитељско право, суд може и по службеној дужности одредити привремене мјере ради давања издржавања.

(2) У осталим споровима о издржавању суд ће одредити привремене мјере ради давања издржавања.

(3) Привремене мјере одредиће се ако се учини вјероватним да постоје чињенице од којих зависи право на издржавање, а у споровима за утврђивање очинства и ако се учини вјероватним да је тужени отац дјетета.

Члан 267.

(1) Ако се у парници одлучује о издржавању малољетне дјете или пунољетне дјете из члана 233. овог закона, орган старатељства учествује у том поступку ради заштите интереса дјете, са овлашћењима из члана 73. овог закона.

(2) Суд који одлучује у парници о издржавању обавијестиће орган старатељства о поступку и позвати га на сва рочишта, као и достављати му све одлуке донесене у поступку.

Члан 268.

Орган старатељства дужан је да на захтјев суда прибави све податке од значаја за доношење одлуке о издржавању.

СЕДМИ ДИО

ИМОВИНСКИ ОДНОСИ

1. Имовина брачних супружника

Члан 269.

Имовина брачних супружника може бити посебна и заједничка.

Члан 270.

(1) Имовина коју брачни супружник има у часу закључења брака остаје његова посебна имовина.

(2) Имовина која је дата као мираз сматра се посебном имовином жене.

(3) Добитак од игре на срећу је заједничка имовина.

(4) Имовинска добит (тангијема) од ауторског права и ауторском праву сродних права, остварена у току трајања брака заједничка је имовина.

(5) Имовина коју су брачни супружници стекли радом током брачне заједнице, као и приходи из те имовине, чине заједничку имовину.

(6) Поклони трећих лица учињени током брачне заједнице (у новцу, стварима, пружању помоћи радом и сл.), улазе у заједничку брачну имовину, без обзира који их је брачни друг примно, уколико друкчије не произлази из намјене поклоне, или се из околности у моменту давања поклоне може закључити да је поклонодавац желио учинити поклон само једном од брачних супружника.

(7) Имовина коју у току брачне заједнице један брачни супружник стекне по неком другом законском основу, његова је посебна имовина.

Члан 271.

(1) Заједничком имовином брачни супружници располажу споразумно.

(2) Својим удјелом у заједничкој имовини један брачни супружник не може самостално располагати нити га оптеретити правним послом међу живима.

(3) Женик и невеста, односно брачни супружници могу брачним уговором другачије уредити своје односе у погледу заједничке имовине.

(4) Брачним уговором могу се уредити имовинско-правни односи на постојећој или будућој имовини.

(5) Брачни уговор закључује се у писменој форми, а потписи брачних супружника морају бити овјерени од старне судије или нотара.

(6) На заједничку имовину примјењују се одредбе стварног и облигационог права, ако овим законом није другачије уређено.

2. Дјола заједничке имовине брачних супружника

Члан 272.

(1) Свакоме од брачних супружника припада по једна половина заједничке имовине.

(2) Брачни супружници могу заједничку имовину споразумно подијелити тако да одреде дијелове у читавој имовини или једном дијелу имовине или на појединој ствари, као и да сваком брачном супружнику припадну поједине ствари или права из те имовине, или да један брачни супружник исплати другом новчану вриједност његовог дијела.